

АНАЛИЗА БИЛАНСА

Додатак „Народном Благостању“

БРОЈ 50

БЕОГРАД, 12. ДЕЦЕМБАР 1931.

ГОДИНА III

Садржај:

Zaječarska zadruga za međusobno pomaganje i štednju — Zaječar
„Славија“ дионичарско друштво за индустрију дрва — Загреб
Југославенско трговачко а. д. — Београд—Загреб—Љубљана
Орча штедиона д. д. у Вараžдину
Југословенска текстилна творница Браћа Холцнер д. д. — Загреб

ЗАЈЕЧАРСКА ЗАДРУГА ЗА МЕЃУСОБНО ПОМАГАЊЕ И ШТЕДЊУ — ЗАЈЕЧАР.

Zaječarska zadruga за међусобно помaganje и штедњу у Zaječару припада међ најстарије провинцијске кредитне установе, а 1930. године она је славила 45. годину свoga постојања (основана је у лето 1885. године). Она данас није само најстарија већ и једна од најмоћнијих.

Раније нјезина је главница износила 200.000 динара подељена на акције од по 50 динара; после свetskoga рата, у 1922. години главница је повишена из резервних фондова на 400 хиљада динара, којом су приликом акције преžигосане на 100 динара. Исте године главница је повишена на 1 милион, а 1928. године на 2 милиона динара.

Нјезину улогу у нашем провинцијском новчарству као и нјезино значење као кредитна установа, нарочито за Zaječар и околину најбоље тумачи следећа таблица, у којој смо упоредили главне билансне позисије за последње четри године. Добijамo следећу слику:

Раџун изравнања.

Активa	1927.	1928.	1929.	1930.
	у хиљадaма динара			
Gotovina	354	1.123	1.160	474
Zajmovi по менicama	11.093	11.304	10.744	9.910
Zajmovi по тек. рачунима	9.002	13.570	19.854	23.214
Zajmovi по залогaма	512	586	464	331
Hartije од вредности	409	397	429	1.412
Vредност рез. фондова	780	1.070	1.255	2.120
Nepokretnosti	532	729	878	861
Nameštaj после otpisa	1	1	15	12
Akcepti у депou	—	—	500	500
Rазна активa	264	76	15	4
Pреносна активa	9.275	14.822	24.740	26.275
Пасивa				
Главница	1.000	2.000	2.000	2.000
Fондови	1.675	3.697	3.886	3.947
Улози на штедњу	16.671	20.312	24.546	30.074
Пoverиoci	1.731	1.730	2.586	1.465
Преносна камата	236	231	236	152
Неисплаћена дивиденда	3	3	3	4
Разна пасивa	—	—	3	4
Tantijema	26	26	52	52
Добит за поделу	321	321	641	641
Reeskont	1.282	535	859	—
Zбир биланса	22.947	28.855	35.315	38.840
Укупно	32.222	43.678	60.055	65.115

Новчаних завoда, који билансирају са 65.2 милиона имамo у унутрашњости Србије врло мало. Zaječарска zadruga је у томе погледу ван конкуренције. Нјезини се биланси одликују и великом прегледношћу. Она спада међ врло ретке српске новчане институције, које у своме билансу одвајају оставе, наплате, кауције,

supergarancije и остале транзиторне позисије од свог обртног капитала. Sopstvena сретства су релативно узевши, врло знатна. Главница је у 1928. години дуплирана; том приликом повећане су и резерве Zadruge, из уплаћеног ажија, за 2 милиона динара. Redovним годишњим dotacijama фондови се стално повећавују, тако да су крајем 1930. године већ за скоро 100% већи од главнице, тако да износе сопствена сретства укупно 6 милиона динара.

Kretanje улога на штедњу је управо јединствено. Од 1927. до 1929. године повећање износи некако годишње 4 милиона; у 1930. години, када је прилив уложака већ скоро свугде престао, osporen или је ђак и почео одлив, показује Zaječарска zadruga рекордан прилив од скоро 6 милиона динара. То више није редован прираст штедње, већ смо убеђени, да су то улози, који су подигнути код других банака и уложени у Zadrugu, која ужива optimum поверења у своме округу. Тако видимо, да су улози на штедњу по уложним књиџicama порасли од 16.67 милиона у 1927. години на 30.07 милиона крајем 1930. године, односно за три године за 81.5%. Они су и главни извор обртног капитала zadruge. Uporeђено са уложима остали су извори неznатни; повериoci по текућим рачунима износили су у 1927. и 1928. години неpromenjeno 1.73 милиона. У 1929. години они се повећавују на 2.58 милиона, а у 1930. години, због већег прилива улога zadruga их исказује са свега 1.5 милиона. Reeskontни кредит у 1930. години uопште више није искоришћен и он претставља за zadrugu једну врло ваћну, гвоздену резерву. У 1927. години био је reeskont iskazan са 1.28 милиона; у наредној smanjen је на 535 хиљада, док се у 1929. години поновно повећао на 860 хиљада. Да то није редован, већ само sporadičan извор средстава, показује 1930. година, у којој је rediskontни кредит, као што смо већ напоменули, у целости likvidiran.

Укупна страна сретства износе крајем 1930. године 31.54 милиона према 19.68 милиона у 1927. години, а укупни банџин обртни капитал је према 1927. години порастао за 15.9 милиона на 38.8 милиона динара у 1930. години. У активи расподeљен је на следеће позисије: Највише је dato на zajmove по текућим рачунима, који су од 9 милиона у 1927. години порасли на 23.2 милиона у 1930. години односно за 150% или 14.2 милиона динара. Томе на супрот пак се smanjuју менични кредити, што је uосталом појава коју смо већ чеšће пута забелећили. Кредити по текућим рачунима постали су за новчане завoде све повољнији; боље је ukamaћење а и гаранције могу бити повољније но код меничних кредита. Код Zaječарске zadruge менични кредити износили су 1928. године 11.3 милиона а крајем 1930. године они достићу свега још 9.9 милиона динара. Значи да се нови менични кредити све ређе одобравају и да се стари постепено likvidирају. С obзиром на огroman прилив уложака Zadruga располаже вероватно и са великом gotovinom односно са знатним потраћивањем код новчаних завoда, који су билансирани преко рачуна zajmova по текућим рачунима. Сматрамо да је известан део

povećanja tog računa u poslednjoj godini baš posledica povećanih potraživanja kod banaka. Bilo bi možda oportuno, da se ta potraživanja objavljuju u zasebnoj poziciji, pošto oni po svome biću nisu identični sa kreditima datim privatnim zajmotražiocima.

I krediti na zaloge — lombard hartija od vrednosti su u postepenom opadanju: od 586 hiljada dinara u 1927. godini na 331 hiljadu krajem 1930. godine.

Kretanje svih ovih pozicija pokazuje, da u poslednje vreme Zadruga sve više pojačava likviditet svoje aktive, što će se u bilansu za 1931. godinu pokazati kao vrlo pravilna i u današnjim prilikama jedino moguća poslovna politika.

Bančine hartije od vrednosti porasle su od 920 hiljada u 1927. godini na 3.53 miliona krajem 1930. godine; od toga otpada 2.12 miliona na hartije rezervnog fonda. Najveći deo efekata je plasiran u državne hartije od vrednosti. Nepokretnosti Zadruga su iskazane sa 861 hiljadu dinara; u to treba ubrojiti zadrugin „Hotel” koji se bilansira sa 85 hiljada predratne vrednosti i novopodignute kancelarije (643 hiljade dinara) i imanje zadruge, kupljeno u 1930. godini. Sve ove nepokretnosti predstavljaju višestruku vrednost od iskazane — a time lepe tihe rezerve.

Račun gubitka i dobitka daje sledeću sliku:

Rashodi	Račun gubitka i dobitka.			
	1927.	1928.	1929.	1930.
	u hiljadama dinara			
Kamata	1.504	2.027	2.222	2.545
Poreza	238	234	326	318
Troškovi	137	239	439	321
Otpisi	5	7	407	49
Plate	—	127	173	237
Dobit	347	348	693	693
Приходи				
Kamata	1.205	2.005	2.882	2.861
Od nepokretnosti	37	140	120	123
Provizije	989	981	1.259	1.180
Ukupno	2.231	3.128	4.262	4.164

Bruto dobit bila je najveća u 1929. godini sa 4.26 miliona, dok je u 1930. godini za 100 hiljada dinara manja. Uprkos znatnog priliva uloga — pasivna kamata je povećana za preko 300 hiljada dinara, i ako su reducirani poverioci i reeskont — ipak su podbacili prihodi od kamata; oni su za 21 hiljadu manji no lane, a iznose 2.86 miliona dinara. Oborena je i kamatna stopa, ali su ovi smanjeni prihodi od kamata ipak posledica podržavanja većih potraživanja kod banaka, na koje prima zadruge mnogo manji interes nego za zajmove. Ali je to u sadašnjim prilikama manje zlo, jer barem ne treba mučiti muku sa zamrznutim potraživanjima ili insolventnim dužnicima. Kao posledica smanjenja kreditnog volumena opali su i prihodi od provizija, dok su oni od nepokretnosti nešto malo porasli, a iznose 123 hiljade dinara.

U rashodima pada u oči pozicija plata; ona iznosi svega 237 hiljade dinara, što je upravo neverovatno malo, naročito ako uzimamo u obzir da bilansira zadruge sa 65 miliona dinara. Ostali troškovi, kao što su to dnevnice članovima uprave, kanc. materijal, ogrev, osvetljenje, pošta i telefon i t. d. i t. d. iznose svega 321 hiljadu dinara, tako da svi troškovi zadruge ne prelaze ni 558 hiljada dinara. Porezi su iskazani sa 318 hiljada dinara, a prema pretprošloj godini malo su smanjeni. Od investicija je otpisano 50 hiljada (u 1929. godini 407 hiljada); zbog ovako malene režije Zadruga je u stanju, da iskazuje istu dobit kao i prošle godine, naime 693 hiljade dinara.

Na ime tantijeme Zadruga je podelila članovima uprave statutima predviđenih 7.5% (52 hiljade dinara); od ostatka dobiti podeljeno je na 20.000 akcija 640 hiljada dinara odnosno 32 dinara na udeo, što je ravno dividendi od 32%, koliko isplaćuje Zaječarska zadruge neprekidno kroz sve posleratne godine.

U upravi se nalaze sledeća gospoda: Milutin Stanojević, predsednik; Nik. P. Nikolić, potpredsednik; Milan A. Stevanović,

Doka J. Coković, Milan Ivanović, Mih. J. Đorđević, Jovan K. Ničić, Stanimir Marković i Milenko Jocić; a u nadzornom odboru: Ljuba Ivanović, predsednik; Nikola J. Panić, Sava Mitrović, Borislav Ilić i Stojan Jončić.

„СЛАВИЈА” ДИОНИЧАРСКО ДРУШТВО ЗА ИНДУСТРИЈУ ДРВЕА — ЗАГРЕБ.

„Славија” д.д. за индустрију дрвета основана је у Загребу 1919. године. Одмах после рата, кад је ондашњи повереник за трговину загребачког Народног Вијећа г. Др. Шурмин донео наредбу да сва подuzeћа, која имају фабрике на нашој територији а централе у новом иноземству, у првом реду у Пешти, морају своја седишта пренети на нашу државну територију, основано је код нас много нових акционарских друштава која су преузела ангажман тих страних подuzeћа на нашем територију. Ми смо онда добили много нових индустријских подuzeћа која су у врло малом броју била само наша. Велики мађарски консерни дрвета који су у знатној мери били заинтересовани у нашим шумама (у првом реду у славонској хростовини), остали су то и даље иако су своје интересе морали предати друштвима која су код нас била протоколирана. Акције су међутим остале и даље у њиховим рукама. Ми смо се тек касније решили претежног утицаја Маџара у нашој индустрији дрвета. Али ми све то нисмо извели из сопствених снага, пошто је међувременом и други страни капитал био почео да се интересује за нашу индустрију дрвета.

„Славија” у главном заступа југословенске интересе консерна „Офа”. Данас има „Офа” у Југославији неколико шумских подuzeћа које контролира. „Славија” је међ њима била прва и неко време и најважнија. Пре неколико година „Славија” је била добила концесију за експлоатацију великих босанских шума у пределу Шебешић. Имала се изградити и уско-трачна пруга Вакуф—Рама која би западну Босну спајала са Херцеговином и морем. Међутим касније та је концесија препуштена другима.

„Славија” има данас стругару у Винковцима а у Загребу има велико стовариште дрвета. Она је у Загребу удружена са неким другим подuzeћима „Офиног” концерна, на који се начин постигла знатна уштеда у администрацији. А прилике шумске индустрије данас су такве да се мора водити рачуна и о најмањим издатцима.

„Офа” је претрпела знатне губитке, који долазе из ангажмана у Румунији. Подuzeћа која она има у Југославији иако последњих година нису давала неке нарочите профите, ипак нису била извор тешких губитака и разочарења.

Биланси за 4 последње године овако изгледају :

Активa.	1927 г.	1928 г.	1929 г.	1930 г.
	у хиљадама динара			
Благајна	13	57		50
Ефекти и јамчевине	2.003	1.108	1.112	1.479
Инвестиције	137	209	209	249
Шуме и роба	6.336	19.771	19.875	21.191
Дужници	10.148	6.385	11.555	8.813
Губитак	342	259	165	115
Пасивa.				
Главница	5.000	5.000	5.000	5.000
Резерва амортизације	113	128	128	128
Прихвати	1.975	6.336	6.366	175
Повериоци	11.563	15.965	21.104	26.265
Укупно	18.981	27.781	32.929	31.895

Укупна биланса је до прошле године била у сталном порасту. Криза која је захватила индустрију дрвета примењује се и на билансама подuzeћа. Код неких и на заради а готово код свих на збиру билансе.

Шуме и роба показује пораст и у прошлој години. То показује да је пласирање израђене робе много слабије него раније. Под крај прошле године наш извоз дрвета био је пао готово на половину раније количине. Подuzeћа нису рачунала са тако тешком депресијом па их је криза захва-

тила са знатним комплексима шума и са знатним количинама израђене робе. Међутим видимо код дужника опадање од 3 милиона. Код слабије продаје робе, мања су и потраживања, и ако су се у међувремену погоршале и прилике плаћања.

Повериоци су порасли за 5 милиона динара. Али су са друге стране опали прихвати за преко 6 милиона. Како је и финансирање са акцептима вршено по истим новчаним групама јер су оне есконтирани прихваћене менице, то је за подuzeће прилично свеједно дали дугује по конто-коренту или по есконтираним акцептима.

Концем 1927. године износио је губитак 342 хиљаде динара. Концем прошле године свега још 115 хиљада. За ове 4 године је дакле смањен за нешто преко 200 хиљада динара. Подuzeће ради већ неколико година са добитком само што се исти употребљава за отпис ранијих губитака. И прошле године чисти је добитак износио 50 хиљада динара који је употребљен на отпис губитака.

Развизак пословања у овој години неће бити најповесљнији (а то ни код осталих подuzeћа шумске индустрије). Поједина подuzeћа која немају велику режију а повољан положај у погледу продукције и транспорта израђене робе, још ће некако проћи, док ће највећи део подuzeћа морати ову годину завршити са осетљивим губитком. А што је најгоре перспективе за најближу будућност нису ни најмање повољне макар се ради на све стране око стварања картела.

У управи „Славије“ се налазе следећа г. г.: Владимир Арко, (претседник); д-р Ханс Адлер (потпретседник); Иво пл. Мошински, Д-р Адолф Цувај, Д-р Ернст Попер-Продхраги (Беч); Д-р Вилхелм Блументал, (Братислава); Д-р Иво Елеговић.

JUGOSLAVENSKO TRGOVAČKO A. D. — BEOGRAD-ZAGREB-LJUBLJANA.

Број трговачких подuzeћа акционарског типа код нас није знатан. Тек неколико таквих подuzeћа играју водећу улогу у нашој привреди. Југославенско трговачко а. д. Београд-Загреб-Лjubljana са централом у Загребу, и ако је основано тек пред две године, спада у ред наших водећих трговачких подuzeћа. Оно је основано у главnome по г. Влади Радан у Загребу, а у заједници са фирмama Hinko Mayer и др. Загреб, Ristić и Milošević, Београд, Ivan Jelačin Ljubljana, Dingarac, Goločevac и Stojanović, Београд-Skoplje, Gliša Andrejević, Београд, Grebenarović и Dukomirović, Niš и Savska banka Београд. Retka су код нас акционарска друштва код којих би сарађивали као оснивачи привредници готово из свих делова државе. Али је и карактер Југославенског трговачког а. д. такав да се мора ослањати на привреднике из свих важнијих центара наше државе.

Југославенско трговачко а. д. бави се увозом колонијалне робе. Али то није његово главно занимање. Његов рад концентрисан је око закупa veleprodaje monopolskih artikala. Veleprodaja дувана и соли код нас не врши се директним путем преко Monopolske управе него преко приватника, који добивају за то извештну провизију. За сваку Banovinu врши се licitacija и dostalac је онај који понуди најповољније услове. Како је онај, који има закуп у више Banovina у станју да јефтиније ради и да према томе понуди повољније кондиције, дошло је до оснивања овог друштва са намером, да концентрише veleprodaju monopolskih artikala у што више Banovina. Ради тога видимо, да у том друштву суделују и привредници из неколико Banovina, како би они касније могли бити носиоци veleprodaje у односним Banovinama. А да би се истакло да има подuzeће намеру радити по читавој држави, означени су у самој протоколацији Београд-Загреб и Ljubljana, наша три најважнија политичка а и привредна центра као седишта друштва иако је протоколација извршена код загребачког суда.

На licitacijama које су одржане, Југославенско а. д. добило је досада veleprodaju дувана и соли у неколико Banovina. Оно је већ извршило и организацију veleprodaje у Banovinama

svoga rejona и prelazi на организацију и продају по srezovima, oslanjajući се у првом реду на podzakupnike.

Југославенско трговачко а. д. основано је почетком 1929. године. У управи sede г. г. Ivan Jelačin ml., Ljubljana, Vlado Radan, Dr. Milan Marić, Dr. Artur Marić, Dr. Pavao Lichtenberg, Manfred Sternberg, Milan Radej, из Загреба, Miloslav Milošević, Jovo Kešeljević и Dr. Sima Adanja из Београда.

Биланси за годину 1929. и 1930. овako изгледају:

Активa	1929.	1930.
	у hiljadama dinara	
Gotovina	—	1
Dužnici	2.500	2.922
Polog efekata	—	1.722
Osnivački troškovi	334	407
Taksa на ugovore	—	582
Inventar	—	25
Pasiva		
Glavnica	2.500	2.500
Poverioci	334	1.258
Kaucije zastupnika	—	1.722
Čisti dobitak	—	181
Ukupna bilansa	2.834	5.662

Биланса за 1930. годину је двоstrуко већа него биланса за 1929. годину. Poslovanje је заправо тек у развизку, тако да ће idућих година — док траје систем давања у закуп veleprodaje monopolskih artikala, бити још много веће. Како се ради са artiklima monopola, подuzeће је у том повољном положају, да не треба да кредитира купце. Konkurencije нема, а у погледу услова плаћања може се бити rigorozan. Pored тога и код samih трговaca који држе monopolske artikle, у првом реду trafikantata већ се одомаћила пракса, да се роба може добити једино ако се плати код преuzimanja. А ту и тамо чак и unapred. Са друге стране и подuzeће мора одмах плаћати од monopola preuzete artikle. По томе нити račun дужника нити račun poverioca не може да узме веће димензије. Из тога разлога било би погрешно правити закључке о обиму послова само из збира биланса. Promet може износити и stotine милиона динара а да збир билансе не пређе 10 милиона. То су предности пословања per kasa, као што је то случај код monopolskih artikala.

Дуžници су iskazani са скоро 3 милиона динара. То су у првом реду podzakupnici односно pretstavnici подuzeћа у већим centrima. Polog efekata билансиран је са 1,72 милиона динара. Исто толико и kaucije zastupnika. Значи да подuzeће тражи од svojih zastupnika да му poloже kauciju ради извршења preuzetih obaveza, што је потпуно разумљиво. Тако имамo про и контро knjiženja која на самu билансу немају никаквог uticaja, јер се ради о sretstvima која не pripadaju подuzeћу него се само polažu у сврhu kaucije.

Čisti dobitak износи 181 hiljadu динара. Ако узмемо у обзир да је од оснивачких троškova отписано 64 hiljade динара а од takse на ugovor 102 hiljade, видимо да је poslovni višak износио око 350 hiljada динара или преко 10% uplaćene glavnice. Rezultati пословања по томе су повољни. А они су повољнији него што то изгледа у биланси. Јер највећи део зараде иде на провизију onima, који zastupaju подuzeће, а то су у главnome и сами оснивачи носиоци подuzeћа.

Код ovakvih подuzeћа лежи једина опасност у томе да код idуће licitacije може бити повољнијих понуда него што су njihove и да преко ноћи изгубе највећи део svoga пословања.

OPĆA ŠTEDIONA D. D. U VARAŽDINU

Opća štediona d. d. у Varaždinu основана је пре 45 година; prvobitno она је била zadruga — за štednju и predjmove — тако је glasila и njezina firma; у очи svetskoga rata pretvorena је у акционарско друштво и добила данашње име. Prilikom оснивања, glavnica је износила 200 hiljada kruna (dakle више него danas, ако узмемо у обзир већ и само valutарне промене). У 1920. години повишена је glavnica на 1 milion kruna односно 250 hiljada динара. Kroz читаво време posleratnog in-

flatornog poleta našega bankarstva glavnicu je ostala nepromenjena i tek u 1929. godini, kada se počela osećati već i sadašnja privredna kriza, ostvarila je banka raniju odluku uprave, zatražila odobrenje akcionarske skupštine i povišila glavnice od 250 hiljada na jedan milion dinara. Emisija je sjajno uspela i nova je glavnica odmah bila uplaćena. Povišenje glavnice u ovim teškim prilikama nije baš tako laka stvar i poznato je, da postoji mnogo banaka i akcionarskih društava, koja su imala nameru da povise glavnice, ali je realizacija ovih odluka odložena za docnija vremena. U toliko povoljniji znak za banku jeste ova uspela emisija.

U svojim godišnjim izveštajima zabeležava uprava bančina međ ostalim i vrlo dragocene podatke o privrednim prilikama Varaždina i njegove okoline. Ističe, da su tamošnji krajevi ekonomski najsiromašniji i da na ekonomsko stanje seljaka naročito nepovoljno deluju još nerešeni agrarni odnosi; usled nerešenog pitanja vlasništva zemljišta, njegova obrada mnogo trpi, zbog čega se primećuje i stalno opadanje poljoprivredne proizvodnje. O tim okolnostima vodi uprava Opće štedionice stalno računa, pošto ima najveći deo svojih sretstava plasiran baš među seljačkim svetom. To daje i čitavoj bančinoj poslovnoj politici naročiti karakter, što se najbolje primećuje iz upoređenja glavnih bilansnih pozicija za nekoliko poslednjih godina. Dobijamo sledeću sliku:

Račun izravnjanja				
Aktiva	1927.	1928.	1929.	1930.
	u hiljadama dinara			
Blagajna	133	245	358	370
Potraživanja kod novč. zavoda	—	642	2.185	1.749
Hartije od vrednosti	—	—	13	14
Valuta	—	—	—	3
Menice	3.779	3.769	4.737	6.236
Hipotekarni zajmovi	959	1.579	1.355	1.168
Dužnici po tek. rač.	681	979	2.266	3.425
Razni dužnici	26	23	254	320
Nameštaj		jedan dinar		
Pasiva				
Glavnica	250	250	1.000	1.000
Rezerva	80	110	234	234
Pensionirani fond	11	20	30	40
Ulozi na knjižice	5.092	6.897	9.289	11.237
Ulozi po tek. računima	—	—	359	499
Nepodignuta dividenda	—	17	12	10
Dobit	147	119	244	265
Zbir bilansa	5.581	7.414	11.169	13.285

Račun gubitka i dobitka.

Rashodi				
Prenos dobiti	—	—	684	907
Upravni troškovi	—	—	243	256
Porezi i prirezi	—	—	96	100
Dobit	—	—	244	265
Prihodi				
Prenos dobiti	—	—	4	4
Kamata menica	—	—	340	412
Kamata hipoteka	—	—	106	91
Kamata raznih dužnika	—	—	6	9
Kamata tek. rač. i banaka	—	—	376	489
Kamata efekata	—	—	—	0.5
Provizije	—	—	435	461
Zbir gubitka ili dobitka	—	—	1.267	1.528

Pod ovako teškim privrednim okolnostima zapravo iznenađuje porast zbira bilansa, koji je u poslednje četiri godine porastao za preko 120%, od 5.6 miliona na 13.3 miliona dinara. Ovaj zbir bilansa je istovremeno i iznos bančinog obrtnog kapitala. Od toga otpada punih 90% na tuđa sretstva, na uloge, a svega 10% na glavnice, rezerve i čistu zaradu. Glavnica iz-

nosi poslednje dve godine milion dinara, a rezerve 274 hiljade odnosno 27.4% od glavnice.

Priliv uložaka je relativno vrlo velik, a objašnjavati se može jedino činjenicom, da su ulagači svoje uloge kod drugih zavoda podigli i plasirali u Opću štedionu, u koju imaju više poverenja. Slabo verujemo, da bi taj porast bio samo efekat nove štednje i ako je baš Opća štedionica u tome pravcu razvila velikopoteznu akciju. Smatramo potrebnim da zabeležimo, da je uprava bančina poklonila deci prvog razreda svih osnovnih škola u Varaždinu besplatno uložne knjižice sa prvim ulogom od 10 dinara, kako bi i međ najmlađom generacijom propagirala štednju. Ova je akcija svakako veoma pohvalna.

Mi smo napomenuli, da je porast uložaka imao za posledicu i povećanje obrtnog kapitala; iz gornje tablice vidimo, da su ulozi porasli od 1927. godine, kad su iskazani sa 5.09 miliona dinara, do kraja 1930. godine na 11.74 miliona (od toga je 500 hiljada uloženo po tekućim računima). Ovi su ulozi, baš zbog tako ogromnog priliva, i jedina tuđa sretstva bančina. Sem njih banka nema poverioca niti iskorišćuje ma kakav reeskontni kredit.

Opća štedionica se formalno guši u novcu, a to još naročito poslednjih godina, u kojima je otežana mogućnost sigurnog plasiranja. Zbog toga je struktura njezine aktive naročito interesantna. Menični krediti, koji su u 1927. i 1928. godini ostali nepromenjeni, pokazuju u poslednjim dvema godinama znatan porast: u 1929. godini za preko milion dinara, a u 1930. za 2.5 miliona na 6.24 miliona, odnosno za preko 90%. Tome na suprot su hipotekarni zajmovi poslednje dve godine u opadanju. Oni su u 1928. godini bili najveći, sa 1.58 miliona dinara, prema 1.17 miliona krajem 1930. godine. Ovu promenu objašnjava uprava bančina time, da je stekla uverenje, da seljak svojim obavezama po hipotekarnim zajmovima ne udovoljava u dovoljnoj meri, zbog čega je novac, plasiran u ovakve poslove, uprkos svim sigurnostima, ipak postao nelikvidan. Zbog toga je plasirala banka veliki deo svojih kredita na menične zajmove, koje je hipotekarno osigurala; oni su proknjiženi preko računa meničnih kredita, čime je osiguran likviditet tih potraživanja, a sa druge strane znatno pojačan bonitet meničnog portfelja.

U relativno jačoj meri porasli su dužnici po tekućim računima; od 681 hiljada u 1927. godini na 3.42 miliona krajem 1930. godine. I ovo povećanje ima svoj specijalan razlog. Opća štedionica je u poslednje vreme odobrila opštini grada Varaždina veće zajmove po tekućem računu; i ako je možda kamatna stopa tih kredita nešto manja od one odobrene privatnim interesima, ipak je to vrlo povoljno, pošto sada više nije u pitanju samo visina zarade, već pre svega i sigurnost odnosno bonitet dužnika. U tome pogledu može se Varaždinska opština smatrati kao prvoklasnom.

Razni bančini krediti porasli su na 320 hiljada dinara. Krajem 1930. godine otpočela je štedionica i trgovinom sa valutama i devizama, što ranije nije radila. Uprava bančina podvlači, da joj ovo poslovanje neće doneti većih materijalnih dobiti, ali je ona to učinila iz prestižnih pitanja i radi zadovoljavanja svoje seljačke klijentele, koja joj vrlo često donosi dolare i druge valute na prodaju. U devizne spekulacije se banka ne misli upuštati. Krajem godine, iskazana je zaliha valuta sa 3 hiljade dinara. U 1929. i 1930. godini pristupila je također kupovini hartija od vrednosti, čiji portfelj je bilansiran sa 14 hiljada dinara.

Naročitu brigu posvećuje uprava štedionice postulat likviditeta, što je kod tako znatnih uloga svakako vrlo potrebno. Potraživanja kod novčanih zavoda iznosila su krajem 1929. godine 2.2 miliona dinara (220% više od glavnice), a u blagajni nalazilo se 360 hiljada. U 1930. godini su ova potraživanja kod banaka nešto reducirana, zbog zajma, datog opštinskoj upravi, ali iznose još uvek vrlo veliku sumu od 1.75 miliona dinara. Znači, da se štedionica dobro spremila za prilike, koje su se pojavile u toku ove godine. Sopstvenih nepokretnosti štedionica prema bilansu nema, a njezin nameštaj je otpisan na jedan dinar.

Iz računa gubitka i dobitka vidimo, da je bruto dobit poslednje godine porasla za 260 hiljada dinara na 1.53 miliona. Prihodi od kamate po računu menica i tekućih računa su znatno porasli, zbog povećanog poslovanja, dok su kamate iz hipotekarnih kredita smanjene. U porastu su također prihodi od provizija. U rashodima su ostali skoro nepromenjeni porezi i upravni troškovi sa platama, ali je pasivna kamata, zbog većih uloga porasla od 684 hiljade na 907 hiljada. Kako su uprkos tome prihodi znatno veći od rashoda, to je i čista dobit veća no u 1929. godini za 21 hiljadu, a iznosi 265 hiljada dinara. Ova zarada pri relativno niskoj glavnici dozvoljava isplatu od 20% dividende, kao i ranijih godina, što je svakako jedno vrlo lepo ukamačenje.

Dobit je podeljena na sledeći način: na 40.000 akcija plaćeno je 5 dinara odnosno 20% (200.000 dinara), rezervnom fondu je dotirano 15.5 hiljada, a pensionom 10 hiljada dinara, direkciji i nadzornom odboru je dato na ime nagrade 32 hiljade, a 7976 dinara je preneto na novi račun.

U upravi se nalaze g. g.: Josip Milković ml., predsednik; Tomo Stanković, potpredsednik; Gustav Petroczy, Konrad Grims, dr. Mirko Ferkić, Krešimir Filić, Nikola Kesegi, Stjepan Košiček, Šandor Kosmanhuber, Valent Morandini, Stjepan Nestl, Josip Šešek, Stjepan Težak, Pavao Težak; u nadzornom odboru su: Franjo Čanić, Stjepan Leskovar i Antun Sieber.

ЈУГОСЛОВЕНСКА ТЕКСТИЛНА ТВОРНИЦА БРАЋА ХОЛЦНЕР Д. Д. — ЗАГРЕБ.

Подузеће је основано од стране познате чехословачке фабрике текстилне робе Браћа Холцнер из Хронова. Код југословенске афилијације суделује и Прва хрватска штедионица из Загреба. Позната је чињеница, да је у нашој текстилној индустрији у знатној мери заступан чехословачки капитал. Чехословачки утицај се у нашој текстилној индустрији примећује у два правца. У неким случајевима су чехословачки текстилни индустријалци пренели у Југославију машине својих фабрика који су они у Чехословачкој морали делимитично обуставити, јер нису били у стању, да међусобно конкуришу, због чега су код нас основали нова подuzeћа која су под заштитом наших царина ипак могла просперирати. Сопственици тих фабрика сасвим су се преселили у нашу државу уколико их коњунтура касније опет не избаци на једном другом крају. Они чехословачки индустријалци пак, чије су фабрике у Чехословачкој остале и које даље послују, одлучили су да у Југославији оснују афилиране творнице — како би очували своје досадашње тржиште, које би иначе, ради царине могли изгубити. Тако постоји и даље континуитет; афилирана подuzeћа финансира и даље централа. Тих афилираних подuzeћа има неколико форма. Или су сасвим у рукама страног подuzeћа, матице, или се у извесном обиму омогућује и сарадња домаћег капитала. Ово последње је случај и код Југословенске текстилне творнице Браће Холцнер д. д. у Загребу.

Подузеће има властиту фабрику у Загребу. Оно је прекупило непокретности фабрике машина „Алат“ које је адаптирало у творницу текстилне робе. Прошле године извршено је знатно проширење. Ове године се тиме наставило: изграђна је нова сала за машине, подигнут је велики зидани димњак тако да сада творница и по спољашности даје слику подuzeћа већих димензија. Оно израђује неке специјалне текстилне продукте који се до сада нису израђивали у довољној количини као: градлере за мадраце, платно за једра, кординели, градел за ролете и сличне продукте. Рад је почет са 50 радника и њихов се број постепено повећава, у вези са проширењем подuzeћа. Творница поседује још знатне непокретности, тако да ће евентуално даљне и ново проширење лако бити извршено.

Друштво је основано 1928 године. И то не као сасвим ново подuzeће, већ је преузет таковзани „Акционмантел“ напуштеног подuzeћа Петравић и Комп, д. д. после чега је проведена измена имена у садашњи назив. То је у оно доба у западним деловима државе а нарочито у Загребу био један врло омиљен начин осигурања акционарских. То је увек било јефтиније и једноставније од формалног оснивања новог акционарског друштва. Концесија се од министра није увек могла добити а овако је ствар ишла глатко. Промену правила је у оно доба одобравао једино надлежни суд.

Биланси Браће Холцнер за 1929 и 1930 годину пружају следећу слику:

Активa.	1929 г.	1930 г.
	у хиљадама динара	
Благајна	46	
Праштедионица	135	
Чековни уред	15	
Дужници	2.224	
Сировине	607	
Зграде	2.178	
Стројеви	1.265	
Алат	48	
Разне инвестиције	167	
Ауто	73	
Инвентар	57	
Готова роба	400	
Укупно	7.219	7.961
Пасива.		
Дионичка главница	700	600
Повериоци	6.507	7.343
Добитак	11	—

У техничком погледу биланса за 1929 годину битно се разликује од оне за 1930 годину. Биланса за 1929 врло је детаљирана. Она не показује само готовину у благајни него и потраживања код Поштанске штедионице и новчаног завода са којим се подржава веза. Зграде су засебно билансирани а стројеви такођер. Сировине су исказане одељно од готове робе. Све је тако прегледно како се то ретко налази код биланса индустријских подuzeћа. У билансу за 1930 годину ситуација је скроз друга. Читава актива исказана је у једној јединој позицији. Ту више нема ни благајне, ни непокретности, ни стројева, ни сировина а ни фабрика. Нису исказани ни дужници. У активи биланса само је објављен њезин износ са 7.96 милиона динара. Наравно да оваква биланса ништа не значи, поготово кад је и пасивна страна биланса исказана у смо две позиције: главница и повериоци. У билансу за 1930 годину немамо ни добитка ни губитка, тако да се заправо незна какав је био пословни резултат. А тешко је веровати, да се актива и пасива покривају на пару и да нема нити профита, нити губитка.

Из укупне суме биланса се види да је подuzeће у развоју јер је укупна биланса порасла за 750.000 динара. Међутим се не зна колико од тога отпада на инвестиције, колико на робу а колико на потраживања.

Надајмо се да ће биланс за 1931 годину бити састављен исто онако прегледно као и 1929 године и тек онда ћемо моћи тачно просудити развој подuzeћа. А да тај није неповољан најбоље показује најновије крупније инвестиције.

У управи се налазе следећа г. г.: Паул Холцнер, претседник и генерални директор; Д-р Мирко Талер; Туна Перковић, Ото Холцнер, Руди Холцнер и Марко Бауер.

Читајте наше анализе биланса

Зајечарска задруга за међусобно помагање и штедњу, Зајечар

Рачун изравнања на дан 31. децембра 1930. год.

Активa	Динара	Пасивa	Динара
Готовина у благајни	334.187·70	Главница	2,000.000·—
Жиро рач. код Н. банке и Пош. штед.	140.152·84	Редован резервни фонд	3,924.465·15
Зајмови по меницама	9,910.691·—	Фонд за амортизацију куће	22.923·62
„ по тек. рачунима	23,213.956·31	Улози по уложним књижицама	30,074.171·30
„ по залогама	330.976·—	Повериоци	1,465.792·60
Хартије од вредности	1,412.130·—	Преносна камата	152.620·—
Вредности резервног фонда	2,120.552·—	Неисплаћена дивиденда	3.744·—
Непокретности, канц., „Хотел Задруга“	861.202·—	Акцепти	500.000·—
Намештај по отпису	12.489·—	Разна пасива	4.000·—
Акцепти у депоу	500.000·—	Тантијема	51.953·48
Разна актива	4.094·30	Добит за поделу	640.764·—
Укупно	38,840.434·15	Укупно	38,840.434·15
Оставе по тек. рачунима	23,705.224·—	Остављачи остава	23,705.224·—
Вредност за наплату	1,328.384·30	Пошиљаоци наплата	1,328.384·30
Супергарантије	854.722·—	Полагачи супергарантија	854.722·—
Просте оставе	372.202·—	„ прост. остава	372.202·—
Кауције	15.200·—	„ кауција	15.200·—
Укупно	26,275.732·30	Укупно	26,275.732·30

Рачун губитка и добитка на дан 31. децембра 1930. год.

Губитак	Динара	Добитак	Динара
Камата	2,545.517·55	Пренос добити из 1929. год.	1.064·—
Порез	317.891·—	Камата	2,860.395·10
Трошкови:		Станарина	123.150·—
плате	237.600·—	Разни приходи	1,179.683·76
административни трошкови	320.965·83		
Разни отписи	49.601·—		
Добитак укупно	692.717·48		
7 ¹ / ₂ % тантијема	51.953·48		
Дивиденда à 32·— дин.	640.000·—		
Пренос у 1931. год.	764·—		
Укупно	4,164.292·86	Укупно	4,164.292·86

У П Р А В Н И О Д Б О Р

Н А Д З О Р Н И О Д Б О Р

Опћа штедиона, д. д. у Вараждину

Рачун изравнања на дан 31. децембра 1930. год.

Активa		Пасивa	
	Динара		Динара
Благајна	369.737'45	Главница	1,000.000'—
Потраживања код новч. завода	1,748.728 70	Резервни фондови	234 500'—
Хартије од вредности	14.075'—	Пенсиони фонд	40.000'—
Валуте	2.901'20	Улози на књижице	11,236.917'24
Менипе	6,236.589'56	Улози по тек. рачунима	498.826'—
Хипотекарни зајмови	1,167.911'—	Неподигнута дивиденда	9.768'25
Дужници по тек. рачунима	3,425.115'—	Добитак	265.476'39
Разни дужници	320.428'97		
Намештај	1'—		
	<u>Укупно 13,285.487.88</u>		<u>Укупно 13,285.487'88</u>

Рачун губитка и добитка на дан 31. дец. 1930. год.

Расходи		Приходи	
	Динара		Динара
Камата уложака и тек. рачуни	907.081'94	Пренос добитка из 1929. год.	3.936'89
Управни трошкови	256.264'08	Камати меница	472.018'—
Порези и камати	99.733'99	„ хипотека	91.393'—
Добитак	265.476'39	„ разних дужника	9.636'25
		„ тек. рач. и новч. завода	489.591'63
		„ хартија од вредности	500'—
		Провизије	461.480'63
	<u>Укупно 1,528.556'40</u>		<u>Укупно 1,528.556'40</u>

У П Р А В Н И О Д Б О Р

Н А Д З О Р Н И О Д Б О Р

„Славија“ д. д. за индустрију дрва - Загреб

Активa Рачун изравнања на дан 31. децембра 1930. год. Пасивa

	Динара		Динара
Благајна	50.025'77	Дионичка главница	5,000.000'—
Вредносни папири и јамчевине	1,479.135'90	Причувна заклада за умањ. вредн.	128.903'—
Инвестиције и нашастар	249.249'73	Потпорна заклада за намјештенике	328.500'—
Залиха шума и робе	21,191.049'37	Прихвати	175.432'46
Дужници	8,813.320'92	Повериоци	26,265.313'39
Пренос губитка из год. 1929.	165.541'01		
Добитак у год. 1930.	50.173'85		
	<u>Укупно 31,898.148'85</u>		<u>Укупно 31,898.148 85</u>

Губитак Рачун губитка и добитка на дан 31. дец. 1930. год. Добитак

	Динара		Динара
Пренос губитка из год. 1929.	165.541'01	Дохотци	2,369.459'80
Плате, порези, камати и трошкови	2,319.285'95	Губитак из год. 1929.	165.541'01
		Добитак у год. 1930.	50.173'85
	<u>Укупно 2,484.826 96</u>		<u>Укупно 2,484.826 96</u>

У П Р А В Н И О Д Б О Р

Н А Д З О Р Н И О Д Б О Р

Југославенско трговачко акционарско друштво, Београд-Загреб-Љубљана

Рачун изравнања на дан 31. децембра 1930. године.

Актива	Динара	Пасива	Динара
Готовина	1.467'60	Дионичка главница	2.500.000'—
Дужници	2.922.904'24	Повериоци	1.258.744'01
Полог хартија од вредности	1.722.900'—	Кауције заступника	1.722.900'—
Оснивачки трошкови	472.187'10	Чисти добитак	181.171'93
Одбив:			
отпис аликуот. дела	64.828'—		
	407.359'10		
Такса на уговор код управе држав. мон. Београд	685.000'—		
Одбив:			
отпис аликуот. дела	102.750'—		
Канцелар. намештај	25.937'—		
	Укупно 5,662.817'94		Укупно 5,662.817'94

Губитак	Рачун губитка и добитка на дан 31. дец. 1930. год.		Добитак
	Динара		Динара
Трошак централе у Загребу	335.844'07	Укупна зарада	858.527'60
Трошак експозитуре у Сплиту	131.407'85	Каматни приход	3.490'86
Посудбина за харт. од вредности	46.014'61		
Отпис аликуотног дела утемељи- тељног трошка	64.828'—		
Отпис аликуотног дела уговорне таксе	102.750'—		
Чисти добитак	181.173'93		
	Укупно 862.018'46		Укупно 862.018'46

У П Р А В Н И О Д Б О Р

Н А Д З О Р Н И О Д Б О Р

Југославенска текстилна творница Браћа Холзнер д. д. - Загреб

Активa	Рачун изравнања на дан 31. децембра 1930. год.		Пасива
	Динара		Динара
Активa	7,961.013'91	Дионичка главница	600.000'—
		Вјеровници	7,343.132'02
		Добитак	17.883'89
	Укупно 7,961.013'91		Укупно 7,961.013'91

Н А Д З О Р Н И О Д Б О Р